

10038

SENSE FEYNA!

QUADRO DRAMÁTICH

original de

LLUIS MILLÀ

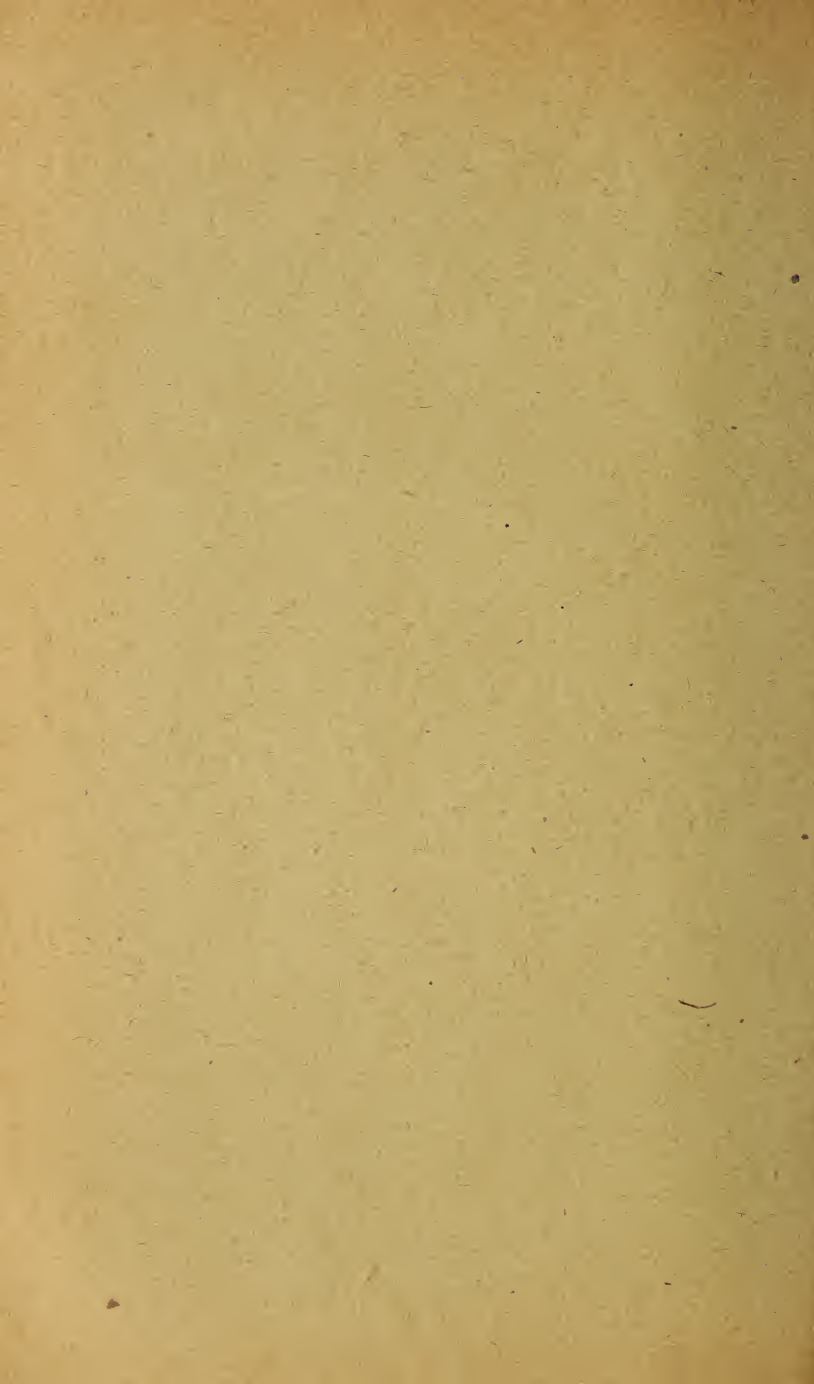

Preu: Una pesseta

15
BARCELONA

Carrer de Sant Pau, 21.—Llibrería.

1906

İSENSE FEYNA!

¡Sense feyna!

Cuadro dramátich en un acte y en prosa

original de

Lluís Millá

Estreno: SALON ARNAU, 19 d' Octubre de 1905

BARCELONA

Llibreria MILLÁ.—Carrer de Sant Pau, 21

1906

REPARTIMENT

Personatjes

Actors

TERESONA.	SRA. BALASTRONI.
SRA. PEPA.	» CASAJUST.
JOSEPH-MARIA.	SR. SAUMELL.
FERNANDET.	» AMORÓS.
PEPET..	» MUNNÈ.

Dreta y esguerra del actor

Aquesta obra es propietat del autor, el qual se reserva tots els drets que la llei li concedeix.

La *Sociedad de Autores Españoles* y 'ls seus delegats, son els autorisats pe 'l cobro de drets de representació.

Queda fet el dipòsit que marca la llei del registre de propietat.

ACTE ' UNICH

~~~~~

Habitació pobre.

Al mitj del fondo, porta d' una sola fulla, ab reixeta: s' obre cap á l' escena y dona á l' escala.

A la dreta, primer terme, finestra del cel-obert de la casa.

En según terme y paret del fondo, fogons ab xamaneja, ayguera, escorraplats, armariet y banch de cantis.

A l' esquerra arcoba ab cortinas pobres: bressol ab una criatura de sis mesos. Al fondo de cara al publich, caleixera ab mirall.

Per las parets, un mapa-mundi y un grabat d' en Victor Hugo.

Taula de menjar al mitj de l' escena.

Llum de ganxo, encés, vora 'ls fogons.

La totalitat de la decoració resulta esser una habitació d' aquestas que se 'n pagan 14 pessetas mensuals, y tot está conjuminat en poch espay.

ESCENA I

TERESONA, sentada vora 'ls fogons. JOSEPH-MARIA á l' esquerra, també sentat. La Sra. PEPA aprop del bressol.

PEPA. Vaja, ja dorm ¡Pobre angelet de Deu!... Respira ab molta fatiga... Pero menos mal, avuy no li trobo gens de febre. Ahí, si que 'ns vá donar un bon susto. Jo creya que se 'm quedaba als brassos. Las criaturas en aquesta edat sen tan poqueta cosa.

TER. Aquesta sempre sembla que está finant.

- PEPA. ¡Ay, Deu nos enguart!
- TER. No 's pensi que potser mes valdria.
- PEPA. ¡Calla dona, calla! Aquestas cosas no s' han de dir; ni pensarlas tan sisquiera... De vegadas Nostre Senyor ho castiga.
- TER. Quan una 's troba com se trobém nosaltres, crèga seyora Pepa, que...
- PEPA. Tot lo que vulguis; pero cal reflexionar... No desesperarse... Quí día passa, any empeny, y després d' un temps ne vé un' altre...
- TER. Sí, un' altre de pitxor.
- PEPA. No tant, dona, no tant. Mentras hi ha vida hi ha esperansa.
- TER. Si fossin sols, potser encare...
- PEPA. Be, vaja, no t' hi cap-fiquis. Si una pogués... Tanta moneda que hi ha 'l mon... En *fin*, Deu hi fassi mes que nosaltres. Me 'n vaig que l' home de casa no pot trigar, y aquell aviat crida si no ho troba tot apunt de solfa. Després ja portaré alguna coseta pe 'l nen. Vaja, adeu Teresona.
- TER. Passihobé, senyora Pepa.
- PEPA. (¡Pobre gent! No se com ne surtirant.)
(Se 'n vá pe 'l fondo dreta.)

ESCENA II

Dits menos la Sra. PEPA.

JOS.

(Pausa.)

¡Mitj any sense feyna! Sis mesos sense que á casa hi hagi entrat un trist ral! ¡Si 'n he donat de passos! ¡Si 'n he fet de visitas! No hi ha fábrika ni taller de Barcelona y sos voltants que no hi hagi anat á veurer l' amó encarregat. No he deixat res per mandra, no. Pero, per tot arreu diuhen lo mateix:— Tenim els magatzéms plens de género. No 's despatxa rés. Los cambis tot ho atrope-

llan. Passeu mes avant.—En fi, negacions ó esperansas per un demá que may arriba.

(Pausa.)

TER. ¿Perque no buscas alguna influencia? Una bona recomanació sempre fá efecte d' un modo ó altre... Pero tu tens un carácter...

JOS. ¡Que millor recomanació per un obrer que las ganas de treballar!

TER. Tot lo que vulguis, si... Pero 'ls amos, ja sabs com son... Una rialleta, un rendibú tira mes que quatre mulas. En aquet mon es precis...

JOS. En aquet mon, en l' altre y en lo de més en 'llá, es precis ser honrat y digne per exigir que 'ls demés també ho sigan, y no vendrer falsas riallas encara que las paguin á pés d' or.

TER. ¿Veus lo que 't deya? Tot seguit t' exaltas sense atendre á rahons.

JOS. Es que las rahons que exposas marcan un camí que m' espanta.

TER. Mes m' espanta á mi l' estat en que 'ns trobém. Tot empenyat, mal vestits y ab una criatura que 'ns lliga 'ls brassos.

JOS. Es vritat... Pero ¿qué vols ferhi?... Aixó es la tragedia dels casats.

TERE. No pas de tots. Alguns ne conech que la passen prou bé.

JOS. ¿Per quins medis?

TERE. ¡Que 't diré jo!.. Ni han molts de medis.

JOS. Senyalamen un.

TERE. Veurás... Si tu 't fessís 'de bon veurer ab el senyoret *Fernando* fill del amo de la *frábica* que abans treballabas... Pero com que tu quan el trobas ni sisquiera 'l saludas.

JOS. Perque es un ximplet; un mico vestit á la moda que perque te diners, se creu ab dret sufficient per humillar á la gent pobre.

TERE. ¡Es el fill del amo!

JOS. Amo del treball que paga, pero nó de la dig-

nitat del obrer.

TERE. Tu sempre li has tingut mala voluntat.

JOS. La voluntat de la indiferencia que inspiran els homes que 'n el mon no mes hi son per adorno.

TERE. Aixó si, paraulas no te 'n faltan: com que lleigeixes tants paperots... Pero la qüestió no es aquesta.

JOS. La qüestió dels pobres es sempre la mateixa; la lluyta per la existencia. La naturalesa 'ns regala 'l *ser*. pero la societat ens imposa contribucions ab recárrech.

TERE. No t' entench.

JOS. Ho crech. Si las donas entenguessin aquestas cosas, parlo en general, no quedarian enlluernadas per la brillantor de las mentidas socials.

TERE. Las mentidas son fillas de las circunstancias.

JOS. Si: y las circunstancias son la salvaguardia dels pocas vergonyas.

TERE. (Aixecantse.) Aquet génit es lo que t' ha de perdrer. Sempre entaulant polémicas sense such. Sempre pensant, y pensant total per rés. Los pobres no podém pensar tant.

JOS. L' home que no pensa es un idiota.

TERE. Vuy dir, que la gent de nostra classe...

JOS. En lo mon no hi ha classes; no mes hi ha naturalesas. Aixó es cosa que molts ho confonen.

TERE. Ditxós de tú, que tot ho veus ab sabiesa.

JOS. Sabiesa nó: dich lo que sento, lo que sé... y res més.

TERE. Donchs jo sé que hi han cosas que ab tot y sentir las no s' han de dir.

JOS. Aquet es un pobre recurs de la gent peruga. Encare no s' han inventat pressons per tan-car el pensament.

TER. ¡Qué mes pressó que la de morir-se de fam!

JOS. ¿Per culpa meva?

TER. No ho sé. Jo no sé tant com tú d' aquestas

cosas. Tú, quan te posas á discutir, acabas sempre tenint rahó, pero...

JOS. Pero no 'm val, que vé á ser igual que si no 'n tingués ¿vritat?

TER. Una cosa com aixó.

JOS. Prou que ho veig.

(Tornan á seurer.)

ESCENA III

Els mateixos y PEPET pe 'l fondo: no parla fins qu' es dins.

PEP. ¿Se pot entrar?... Ara que soch dins.

JOS. Si, home.

PEP. Ja se sab; els palacios dels pobres sempre tenen las portas de bat á bat... *Entrada libre.*

JOS. No tanquém perque no tenim por que 'ns vegin, perque no fém res dolent.

PEP. Aixó.

TER. De lo que no tenim por es de que 'ns robin. No trobarían rés.

PEP. Be, si... també es vritat.

JOS. ¿Y quinas novetats hi han que vens tan alegre?

PEP. ¿Alegre? Ca, home, cá. Aixó es la disfressa de la rábia.

JOS. ¿Donchs que passa?

PEP. Que 'l pá l' han pujat de cinch céntims: ve-tuaquí.

TER. No me 'n parles. Cada día las cosas van mes malament. Tot se puja. No sé ahont anirém á parar.

PEP. ¿Ahont vols que aném? Al *disloque* com diuhen els castellans.

JOS. Ja ho pots ben dir.

PEP. Desenganyarse: no anirém bé, fins que jo siga govern.

TER. ¿Tú?... No 'm fassis riurer...

PEP. Si, si... Riu tant com vulguis: el mal es que may arribaré á arcalde de barri, que si no...

JOS. Als pobres tot nos súrt de revés.

- PEP. Ja ho pots ben dir...
- TER. Y á nosaltres mes que ha ningú.
- PEP. Per tot arreu hi ha prou tragedias... Mira que també el pás en que 's troba la Rosalía, es d' aquells que fan malehi la estrella de una persona.
- JOS. ¿La Rosalía? ¿Aquella noya que treballava al blau en la meva fàbrica?
- PEP. ¡La mateixa!
- TER. ¿Qué li passa?
- PEP. Que don Fernandet, el fill del amo de la fàbrica, después de deshonrarla, l' ha deixada sola y abandonada ab una criatura de cinch mesos.
- TER. ¿En Fernandet? ¿Vols dir?
- PEP. Si, Teresa, si: en Fernandet, el sultán de la fàbrica com li diuhen tots.
- JOS. ¿De qué t' estranyas? Cosas dels ríchs. A caball del diné ho atropellan tot.
- PEP. Ja tens rahó, ja... Mireu que d' aquet mon n' hi ha un tip. (Llarga pausa: Se treu petaca y llibret, cargola un cigarrillo y convida á Joseph-Maria.) ¿Y parlant d' altres cosas? ¿Com estás de feyna?
- JOS. Del mateix modo. No trobo rés de rés. Prou recorro; prou busco ¡cá! inútil tot. Ahí van dirme que 'n un magatzem de paper necessitaban un mosso per traginar resmas en el carretó. Vaig anarhi al punt que van donarme la noticia:—Torni demá y acabarem de lligar tractes—van dirme. Avuy hi torno, y resulta que ja n' han prés un' altre, un recomanat per un parroquiá.—Dispensi—m' han dit.—Pero ha sigut una recomanació que no l' hem pogut desatendre.—Ja ho veus Pepet; fins per tirar d' un carretó se necessitan recomanacions.
- PEP. Noy, estás de pega. Y després encara dirán si un home 's torna dolent. Val mes no pensarhi. (Pausa.) ¿Y 'l petit, já está millor.

(Acostantse al bressol.)

Jos. Del mateix modo. La falta de bons aliments es lo que mes l' atropella...

PEP. ¡Vetaqui un altre pena!

Jos. Y grossa. Tenir un fill; y veure 'l morir de mica en mica per falta de recursos. N' hi ha per tornarse boig. (Pausa.)

PEP. Ja has recorregut á algunas d' aquestas societats ó Juntas Benéficas que diuhem que socorren als necessitats per medi de bonos ó cosa aixís?

Jos. També per xó has d' anarhi mes ó menos recomanat. Per altre part, aquestas associacions que per mostrarse caritativas es precis que organisen tómbolas, *suarés* y corridas de toros, podrán tenir tota la bona intenció que 's vulgui, pero gastan massa pólvora en salva. No las comprench las caritats á gran orquesta.

PEP. Tens rahó. Pero ¿qué hi vols ferli? Avuy día 'l bombo es l' instrument que porta la veu cantant en lo grant concert de la societat. Per xó d' Espanya ne diem el país dels viceversas.

Jos. Lo qu' es jo, si no fós per aquesta criatura, ja hauría marxat á América, per veurer si cambiaba de lluna.

TER. ¡Ay, tan de bó!

PEP. No us penseu que per l' América fermin els gossos ab llonganissas, no: que també 'n passen de *tútti colori* por la terra dels micos y dels lloros.

Jos. Conformes: pero quan menos allí tenin ganas de treballar, no falta feyna mes ó menos fatigosa.

PEP. Be ho diuhem, encare que jo no me 'n fio gayre. Avuy día l' América ja no es pás lo qu' era, está molt explotada. N' habém fet fart de llop, vetuaqui.

Jos. Si, pero alli encare hi ha molt camp per

- corre.
- PEP. Tot lo que vulguis: pero lo qu' es jo, mes m' estimo un boig conegut que no pás un sabi per coneixer.
- JOS. ¿Donchs que vols que fassi per viurer? ¿Robar? No 'n sé. Es un ofici que als obrers catalans 'ns costa molt d' aprendre.
- PEP. ¡Ah, nó! Aixó may!
- JOS. La situació que atravesém es insostenible. Tot subint m' agafan unas ideas, que com mes vá mes me costa arrancármelas del cervell.
- PEP. Comprench que no 't faltan motius per desesperarte, si: pero en aquets mateixos motius que 't punyalejan es ahont has de buscar l' apoyo per xó que tu 'n dius *falosofia*.
- JOS. Quan las ideas s' atropellan, se pert tota noció filosófica, y l' home de mes sabiesa, queda cego del enteniment.
- PEP. Ja, ya... Pero á la fi l' home es home, y ¿qué diastre? sempre queda una esperança.
- JOS. ¿Esperansa? ¿Quina? ¿Esperar l' endemá per aumentar el sofriment ab nous desenganys! Vaya un consól.
- PEP. Si jo tingués medis de realisar tot lo que 'm dicta 'l cor, cregas que no patirías cap mica de rés.
- JOS. Ja ho sé Pepet. Massa has fet per nosaltres que may podrém pagarte.
- PEP. Massa, nó: que la meva butxaca no guarda proporció ab la voluntat que 't tinch. ¡Malviatge 'l sé pobre... Té, pren aixó. (Donantli una pesseta en plata.)
- JOS. ¡Qué 'm donas ara!
- PEP. Res: tot to que á mi 'm sobra y á tu 't falta multiplicat per cent. Ves si 't dono poca cosa.
- JOS. ¿Una pesseta? ¿Perqué fas aixó?
- PEP. Perque no puch fer més.
- JOS. Pero tú... Demá es festa y per nosaltres te

privas...

PEP. Tu si que vols privarme ara de la mes gran de las satisfaccions.

JOS. Es que ja ho has fet massas vegadas, y á casa teva...

PEP. ¿A casa? tots bons, gracias. (Encaixant.) Alanta.
(Se 'n vá.)

JOS. Adeu, Pepet.

TER, Adeu.

ESCENA III

Los mateixos menos PEPET

JOS. Cor noble y generós! Mira Teresona m' ha donat una pesseta (Ab goig.)

TER. (Ab amargor.) Qu' es trist aixó de viurer de caritats...

JOS. Teresona, no ho digues aixó. En Pepet es un bon amich. Tot lo que fá per nosaltres ho fá ab la mes bona voluntat del mon.

TER. No hõ nego... Pero de tots modos...

JOS. De tots modos es precis pendre una determinació seria, porque aixís no podém passar un dia més.

TER. Aixó ja fá temps que ho dius, pero día per altre aném passant y... ¿ja ho veus? jo no puch fer rés: no puch sortir de casa per buscar feyna... rentar per *altri* ó lo que siga. Aquesta criatura malaltissa com está m' encadena de mans y peus.

JOS. ¡Pobre fill meu! En mal punt y hora vares venir al mon. (Ab tristor.)

TER. Ja ho pots ben dir... Neixer ell, y quedar tú sense feyna, tot vá ser una mateixa cosa.

JOS. Una casualitat com cualsevol altre. No 'l culpis á n' ell, no. La meva mala estrella es la que té culpa de tot. Y si 'l noy estés bó, menos mal.

TER. Si, si. Sembla que tot se conjumina per xafarnos més y més.

- JOS. Ja ho pots ben dir. (Llarga pausa.)
- TER. Jo... ja 't proposaria una cosa, pero temo que tú... (Ab molt recel.)
- JOS. Digas.
- TER. No, no... val mes que calli.
- JOS. Parla dona, no sigas tonta.
- TER. ¿Y si t' enfadas?
- JOS. ¿Enfadarme? ¿Perqué?
- TER. Com que tú quan te contradiuhen tot seguit t' exaltas, y...
- JOS. No tingas por. Quan m' exalto es ab mi mateix que m' enfado. ¿Pero ab los demás? Ab los demás, no. Y menos ab tú, que 'ts la meva dona, la meva estimada. Per molt que pensis, no pots pensarte lo que pateixo quan te veig faltada, no solsament de lo mes necessari, sino de lo que també ambicionas. Si ab petons y abrassadas pogués enriqueirte, cregas que una reyna envejaría 'l teu tressor.
- TER. Si. si., Ja comprench que tú...
- JOS. Per cert que d' un quan temps en aquesta part veig en tú una fredor que 'm dona esglay. No soch gelós porque 'ls gelos son l' infern dels homens y 'l teu carinyo es el meu cel: pero conforme 'l teu carinyo mimba, l' infern se m' acosta á passos agegantats.
- TER. ¿Tant m' estimas?
- JOS. ¿Aixó 'm preguntas? Ja coneixes m' has ideas quinas son, y ab tot, parlant d' amor te parlo de reynas, infern y cel per pintarte 'l meu carinyo; poesia d' enamorad. Pero mes á més ja sabs lo que te dit mil vegadas.
- TER. Que per mí serías capás de tot, ¿no es aixó?
- JOS. Si: de tot lo que siga digne de tu mateixa.
- TER. Donchs...
- JOS. Ab els preparatius que fás comprench que vols demanarme alguna cosa molt important y no sabs com comensar. Parla dona, parla sense por. Digas d' una vegada tot lo que tens ab idea: explicat, siga 'l que siga.

- TER. Donchs.. veurás. Moltas vegadas has parlat de marxar á América.
- JOS. Si: al Brasil en calitat d' emigrants. Pero ni aquest recurs 'ns queda. ¿Ahont vols que aném ab una criatura de bolqués?
- TER. Aixó mateix; ja som al punt que 't volía. ¿Qué 't sembla si deixesim el noy?... sense perjudici de recullirlo quan las cosas anésin bé.
- JOS. ¿Deixarlo? ¿Ahónt? Qui vols que s' encarregui d' una criatura tan petita y enmalaltida.
- TER. Es que... (Sempre ab recel.)
- JOS. ¿Quinas coneixensas tenim per acceptar semblant encarrech? ¿La senyora Pepa? Prou feyna té ab sos fills. ¿En Pepet? Es solté y ha de mantenir á sa mare que ja es velleta.
- TER. No, no es aixó.
- JOS. Donchs no atino qui... Familia no 'n tenim... De modo que...
- TER. Veurás... Jo he sentit dir... M' hi enterat que...
- JOS. Acaba d' una vegada. No 'm fassis patir més.
- TER. El noy... podríam...
- JOS. ¿Qué?
- TER. Podríam portarlo á la Bordería.
- JOS. ¿Qué dius?
- TER. No t' enfadis. Ja comprench que aixó es molt tris... Pero, ara per ara ¿ahont vols que estigui millor cuidat?
- JOS. ¡A la Bordería el meu fill! (Completament abatut per la idea, ab grant confusió de pensaments. Seu aprop de la taula amagantse la cara ab las mans.)
- TER. ¡Ja ho veig que aixó es molt trist! Pero ¿qué vols ferhi? El noy, ja ho veus, cada día vá de mal en pitxor. Jo, sense poguer darli 'l pit: tú, sense feyna per poguer pagar didatge... Sense un céntim per mantenirlo ab biberón. Las robas empenyadas, els mobles mal venuts. En las tendas ja no 'm volen donar rés al fiat. Y per altre part, ja ho sabs,

debém cinch mesos de lloguer de casa y tenim dos citacións.

Jos. ¡Es vritat, es vritat!

TER. Jo... he pensat aixó, porque... si 'ns hem de morir de fam, al menos que s' en salvi un.

Jos. ¡Oh!

TER. Tu que sabs tanta lletra, pots fer una carta explicant tot lo que 'ns passa, y deixar consignada la teva firma... ó alguna altre senyal, pe 'l día de demá que 'l podém recullir. Jo crech que aixó es cosa que 's pot molt ben fer. ¿Qué hi dius?

Jos. Tú mateixa ho has dit.—Si 'ns hem de morir de fam al menos que s' en salvi un.—Y jo afegeixo.—El mes innocent.—

TER. Aixó mateix. Pero de tots modos tú medita bé...

Jos. (Aixecantse de cop y ab resolució nerviosa.)

Aquestas cosas no cal meditarlas: es precís pëndrelas com las medecinas amargantas, tancant los ulls. Ja veurás, aviat estarém llestos. Una carta y mes á més un retrato partit pe 'l mitj servirá de comprobant per si un día podém identificarnos com á pares.

(De la caleixera treu un retrato de

tarjeta, tinter, ploma y paper.)

TER. ¿Un retrato hi posas?

Jos. Si, el retrato de quan 'ns varem casar. Hi posaré 'l trós de abaix porque no 'ns vegin las caras. L' últim trós de vergonya que 'ns queda.

FER. ¡Sempre dius unas ccasas!...

Jos. No puch de menos. Del pensament se me 'n van als llabis sense poguer remediarmo.

(Se posa á escriurer nerviosament.)

TER. (Si 'm quedaba aquí, no tendría valor per més.) Mira, entretant que escrius la carta, jo m' arribo á comprar alguna cosa per sopar.

Jos. Com te sembli.

TER. Si te 'n vas que jo no siga aqui, deixa la

- porta ajustada. ¿Sents?
- JOS. Bueno.
- TER. ¡Un petó! (Dirigintse al bressol.) No. (Aturantse.)
Dels llabis me passaria al cor, y allí se 'm
quedaria per sempre més.
(Se 'n vá ressoludament.)

ESCENA V

JOSEPH-MARIA sol

- JOS. Quatre ratllas y prou. Encare que volgués
posarhi mes cosas, no sabría que dir. Tinch
el pensament borrarxo. La febre 'm devora
las carns. (Acabant d' escriurer.)
La fetxa. 27 de Desembre. La firma. No veig
el moment d' estar llest d' aquesta feyna.
(Deixa 'l tinter. Treu la criatura del bressol,
la posa demunt de la taula, y entre la faixeta dels
boqués coloca la carta y 'l trós de retrato,)
¡Ja está! (Posantse 'l tapa-bocas y prenent el noy
als brassos.)
Y ara, fill de la meva vida, sí es vritat que
per tú hi ha un Deu, ¡que Deu te protegeixi!
(Acotxa la criatura s' embossa y se 'n va pe 'l fondo.)

ESCENA VI

Pausa: La Sra. PEPA pe 'l fondo ab una olleta de llet.

- PEPA. ¿Ahont deu anar en Josep-María tan atala-
yat que ni sisquiera m' ha vist al surtir de
casa? M' ha semblat veurer que portava un
bulto sota 'l tapa bocas. Potser deu anar á
empenyar alguna miqueta de roba. ¡Pobre
gent! Ja es tot' una trageria lo que 'ls passa,
ja... ¡Ay, ay! ¿ahónt es la Teresona?... No l'
he vista pas surtir... ¡Teresona... Teresona...
(Adelantantse.)

ESCENA VII

La mateixa y TERESONA que ve pe 'l fondo ab dugas paparinas de vianda, un pá y mitj cetrill d' oli.

- TER. ¿Qué 'm crida, senyora Pepa?
PEPA. ¡Ah! ¿qué havias surtit?
TER. Si: he baixat á buscar,.. (Senyalant lo que porta.)
¿Qué se li ofereix alguna cosa?
PEPA. Res: que 't portaba aquesta olleta de llet pe 'l nen.
TER. ¿Pe 'l nen? (Mirant el bressol.)
PEPA. Si, té, pren. Encara está calentona de la mateixa vaca.
TER. Deixila demunt dels fogons. (La Sra. Pepa ho fá.)
PEPA. ¿Y 'l nen? (Adelantantse.)
TER. (Interposantse devant del bressol.) Dorm.
PEPA. Mes val aixís. Vaja, donchs bona nit, noya.
TER. Bona nit, senyora Pepa... Y moltas gracias...
PEPA. De rés dona de rés. (No sé perque 'm sembla que aquesta xicota ne porta alguna de cap. La trobo tota estranya...) (Se 'n vá pe 'l fondo.)

ESCENA VIII

TERESONA sola. Després FERNANDET pe 'l fondo

- TER. ¡Quin compromís! No trobava paraulas per contestarli. (Deixa 'l pá, paperina y cetrill demunt dels fogons.)
Amaguém el bressol: no fós cás que tornés.
(Alsant el bressol.)
¡Qué poch pesa! qué lleuger! Tot el pés que falta del bressol, ara me 'l sento á l' ánima.
(Pausa.)
Bá, bá... No hi pensém mes.
(Fica 'l bressol á l' arcoba.)
FER. ¡Teresona!
TER. ¡Eh! ¿qui hi ha?
FER. No t' espantis. Soch jo.

TER. ¿Vosté? ¿quin atreviment. Pe 'l cel, senyor Fernandet, vagisen: no 'm comprometi.

FER. No tingas por. Ningú m' ha vist pujar.

TER. Si la senyora Pepa s' entera, estich perduda.

(Passa á tancar la finestra de la dreta. Fernandet tanca la porta del fondo.)

FER. Desde entrada de fosch que m' estava esperant un moment oportú per enrahonarte á solas. Per fi hassortit, anava á cridarte quan també he vist surtir á ne 'n Joseph-Maria tot atrefegat. Ell s' allunyat: al tornar tu, he comprés qu' estavas sola, y per xó he pujat. He pujat per dirte una vegada més que sense tú no puch viure; que tot lo del mon m' es indiferent; y que tú, solsament tu, poès dar-me la ditxa á la vegada que també surtir de la situació en que 't trobas.

TER. Senyor Fernandet...

FER. (Acostantsi.) Tonta, mes que tonta. Una cara tan hermosa com la teva; un cos tan gentil com lo teu, demanan altres cosas que aquets pellingos ab que vás vestida. Los teus peus s' han fet per calzar pulit xarol; el teu cos per vestir lluenta seda; y las tevas mans per brillejarhi anells d' or y pedreria.

(Prenentli la má.)

TER. Jo...

FER. ¡Oh dona encantadora!... Hermosura mal compresa... ¿Perque recelas en entregarte á mi per sempre més? ¿Quinas probas vols del meu enamorament?... ¡Demana!... No veus m' ha constancia en repetirte sempre 'l mateix? No es pás d' avuy que t' estich oferint el benestar. ¿Es que no creus en la realitat de las ofertas que 't faig?

TER. Jo no veig mes que la desgracia que 'm volta: jo no crech més que ab la angunia que 'm consúm.

FER. En la teva paraula está surtir en tot vencedora.

- TER. No se com... (Sempre ab tó indecis.)
FER. Molt sencillament: donantme 'l sí que 'ns ha d' obrir las portas de la felicitat.
TER. ¡No!... No... Jo soch casada, y... En Joseph Maria té un génit, que ¡Deu nos enguart!
FER. ¡Quina por! Creu que ho portarém tan á la callada que ningú 'n sabrá rés.
TER. Pero ho sabré jo sense que m' ho puga esborrar del pensament.
FER. El recreo del bon viurer t' ho farà olvidar tot. No 'n passis cap pena sobre aquet punt. Tot lo del món es aixis, una cosa esborra l' altre.
TER. Senyor Fernandet, jo...
FER. (Ja va cedint.)
TER. Las sevas paraulas...
FER. Son certas; estich disposat á complirlas. Pensa que ab las tevas vacilacions no fas mes que retardarte el goig de la vida. Calcula bé la situació en que 't trobas...
TER. Desesperada...
FER. Donchs ja veus ab quina facilitat ne pots surtir.
TER. Tot lo que vulgui, pero... No sé fins á quin punt, puch fiarmen de vosté; porque...
FER. ¿De qué recelas?
TER. Lo que 's diu de vosté y la Rosalia...
FER. ¿La Rosalia?... (Malament.) La Rosalia pretenia casarse ab mi pe 'l diner: volia explortarme y rés mes.
TER. (Potser si qu' ella...)
FER. L' ambició l' ha perduda, no ho duptis. Y per altre part, ¿vols tú compararte ab ella? Tú vals molt més: cent vegadas més que ella.
TER. ¿Jo? (Ab vanitat de dona.)
FER. No ho duptis. Per tú estich decidit á tot; me tens boig d' amor.
TER. Pero en Joseph-Maria...
FER. Ell no suspitará rés... No tengas por... Tor-

narà á entrar en la fàbrica del meu *papà*: lo farém majordorm. Y 't juro que abans plegarém la fabricació, que no pas ell serà despatxat.

TER. Si algú n' arribés á tenir esment, me moriria de vergonya.

FER. No, dona, no. ¿Que 't pensas que serias tu la primera?

TER. ¡Aixó es vritat!... Hi han tants misteris...
(Ab inconciencia.)

FER. ¡Uy!... si anessin á esbrinar! En aquest mon tot es questió de forma... Alló que 's diu ¿sabs? Lo que 'ls ulls no veuen...

TER. ¡Sí, si... Pero 'n Joseph-María...

FER. ¡Tornemhi! ¿Vols fér un' altre cosa? Mira, d' aquí pochés días el *papà* envia un comisionat á París y á Londres per questió de sederías. Li diré que vuy anarhi jo, y marxarém tots dossets. Ja veurás quin recreo... ¡Viatjes en primera! Fondas las millors. ¡París! lo cervell del món! ¡Londres! ¡La gran capital! Será un viatge de reys. Atmirada dels homes, y envejada de las donas; tots los impossibles que demanis veurás realisats al moment. ¿Qué hi dius?

TER. No, no: aixó si que nó. ¿Fugir de casa? ¡May! ¡Ni pensarho!

FER. Bueno, donchs... no 'ns mourém d' aquí. Jo ja ho sabs, faré sempre lo que tu vulguis: tú mana, jo obeixo en tot. Soch esclau teu.

TER. ¡Pero en Joseph-María!...

FER. ¡Dali que dali! En Joseph-María treballant en la fàbrica del *papà*, al altre cap de Barcelona, no suspitará rés.

TER. Ell potser nó, ¿pero 'ls vehins?

FER. Tot está previngut. Al final del carrer Nou tinch llogat un piset ab mobles y tot que 'ls àngels hi cantan. Un verdader niu d' amors. Alfombras, cortinatges, sillerías, armari ab trémol... En fi, un petit palacio ahont la teva

hermosura hi serà reyna ab corona d' interminables felicitats. Té, pren; aquí tens la clau perque 't fassis mestressa d' aquell petit paradís, com duenya absoluta te has fet del meu cor.

TER. (¿Qué faig?... La prenh?)

FER. ¿Perqué vacilas? ¿Qué tems? ¿Duptás de la vritat de m' has paraulas? Demánam una, mil probas d' amor y las obtendrás al moment.

TER. Es que...

FER. Ja comprench. La voluntat hi es, pero la paraula *si* se 't resisteix als llabis ¿no es aixó?

(Ella vá á parlar.)

No, no cal que 'm diguis rés, ja sé lo que son aquestas cosas... No 'm parlém més... Mira: aquí 't deixo la clau.

(La posa demunt la taula.)

Jo me 'n vaig. D' aquí un' hora t' espero. Ja sabs. Carrer Nou de la Rambla, número...

ESCENA IX

Los mateixos y JOSEPH-MARIA

JOS. (Dins.) Teresona, Teresona, obra.

FER. ¿Qué sento? ¿Aquesta veu?

TER. ¡Es ell! En Joseph-María! ¡Quin compromís!

FER. Qui 's podia pensar que tan aviat...

TER. ¡Verge santa! ¿qué fém?

FER. ¿Qué? Plantarli cara. Dirli que he vingut per questió de feyna.

TER. No so creurá. Ell ja 's recela alguna cosa, y ab la porta tancada encare suspitará més.

FER. ¡Es vritat!

TER. No hi ha mes recurs: amaguis á l' arcoba. Ja miraré d' allunyarlo ab una excusa.

(Fernandet s' amaga per l' esquerra.)

ESCENA X

TERESONA y JOSEPH-MARIA ab dugas criaturas de
bolqués sota 'l tapa-bocas.

- JOS. Teresona ¿qué no 'm sents? (Trucant.)
- TER. Ja vaig... ja vaig... (Obre.)
- JOS. ¡Be has trigat prou! ¿Ahont erats que no 'm sentías?
- TER. Dins de l' arcoba... M' havia quedat una mica endormiscada y... ¿Qué portas aquí?
- JOS. Noya, cosas dels pobres. No 'm renyis... Ja ho sé qu' es un disbarat lo que he fet, pero... ¿qué vols que 't diga? no n' he pogut de menos.
- TER. Si no t' esplicas...
- JOS. Figurat: ab nostre fill als brassos y ab la pena al cor; després de passar los carrers Carmen, Dou, Fortuny, Notariat y Elisabets, arribo al de Ramalleras estret y fosch com sempre. Ja soch devant mateix del Torn de la Bordería. Desitxant no perdre temps, per por de que 'm faltesin las forsas, faig un petó á nostre fill, dono l' últim pas que 'm falta per posarlo al torn, quan ensopego ab un bulto: m' ajupo y veig qu' es una criatura de bolqués abandonada alli á terra.
- TER. ¿Qué 'm dius?
- JOS. Jo que si, sense pensarmhi gota, per impuls del cor, en lloch de posar al torn á nostre fill, prenh en brassos també aquet, y com si talment hagués comés un robo, he vingut á casa corrents per dirte:—Teresona, esposa meva, ¿no teniam un fill? Donchs aquí 'n tens un' altre... Feste cárrech que son bassons.
- TER. ¡Vaya unas pensadas!
- JOS. ¿Qué vols ferhi?... Si 'm preguntas perque he fet lo que he fet, respondré que no ho sé. Ha

- sigut una inspiració. Pótsen aquesta criatura 'ns porti sort. ¡Quí sab! En aquet món...
- TER. Si, sort... Un càrrech més... Un nou destorp.
- JOS. Mira; per lo prompte la seva troballa ha sigut causa de que nostre fillet no 's quedés sense pares. Tot aixó tenim que agrahirli; perque, vaja, ben mirat, ara que ho veig á sangs fredas, anávam á fér un disbarat! Llensar un fill á la Bordería... Vaja si no se com ha pogut passarnos per l' enteniment aquesta idea ¿vritat, Teresona?
- TER. ¿Qué vols que 't diga?... Lliga tant els braços una criatura...
- JOS. Ba, bá... tens de ferte càrrech que nosaltres també ne 'm sigut de criaturas. També ne 'm donát de molestias als nostres pares; y ells las han suportadas. Just es donchs que nosaltres ara suportém las dels nostres fills, perque nostres fills suportin las dels nostres nets. La familia es com una cadena; un' anella aguanta á l' altre.
- TER. Si, si. (No sapiguen que dir. Joseph-María coloca las dugas criaturas demunt la taula sense que se 'ls hi vegi la cara.)
- JOS. Mira, Teresona, mira quina criatureta mes xamosa. Acostat, fesli un petó.
- TER. (Quina situació la meva.)
- JOS. ¿Oy, qu' es maca?
- TER. Si... Es una nena.
- JOS. Vritat: té las orelletas foradadas y passadas ab un fil de seda. No ho havia reparat. Es nena... Millor. La casarém ab nostre fill.
- TER. (La seva alegría 'm mata.)
- JOS. ¡Pobreta! ¡Com dorm! Y nostre fillet com sonriu. Mira, mira, potsen 'ns dóna las gracias perque no l' hem abandonat. ¡Ignocentas criaturas! Sembla imposible que dugas miquetas de vida; aquestas dugas maquinaetas de rellotge, al compás del glatir del seu cor, pëndola de la vida, pugan ferse grans,

grans, fins al extrém de convertirse en motllos per aumentar la generació.

TER. Quinas cosas de dir...

JOS. Jo, en veyent criaturas menudas aixis, m' hi aloco; las ideas se m' enlayran y de fantasia en fantasia, penso unas cosas mes estranyas... conjumino unas comparacions que 'l mateix poden resultar sublimes que altament ridículas.

TER. Si, si... Moltas vegadas...

JOS. Me faig un embolich de paraulas ¿oy? Prou que ho veig, pero no puch remediarmo, soch pare, y ja está dit tot. Ara mateix, mirant aquets dos farcellets de carn viva; aquets dos grapadets de fullas de rosa ¿sabs tu l' alegría que 'm rebrolla del cor? En aquest instant me crech l' home mes felis del mon.

TER. (Sembla talment que escull las paraulas que mes mal me fan.)

JOS. Ba, bá, deixemnos de filosofías y aném á lo més esencial. Ajudam, Teresona.

TER. ¿Qué vols fer?

JOS. Posar al llit aquets angelets.

TER. ¡No! No hi entres á l' arcoba. (Ab espant.)

JOS. ¿Perque?

TER. Pèrque... 'l llit encare no es fet y...

(Dominantse.)

JOS. ¡Vaya una taleya! No som pás de cumpliments... Fuig, dona, fuig. ¿Ahont vols qu' estigan millor que al llit ben acotxadas?...

(Ell te ja las dos criaturas en brassos, ella sempre interposantse al pás de l' arcoba. Compréngase bé la situació.)

TER. Dóm, ja las hi duré jo.

JOS. No, que poden despertarse.

TER. Es que...

JOS. Apartat d' una vegada. (Entra á l' arcoba.)

ESCENA XI

TERESONA, tot seguit JOSEPH--MARIA y FERNANDET.

TER. ¡No hi hagut remey! Estich perduda sense cap salvació.

JO^s. (Dins.) ¿Eh? ¿Qu' es aixó? Un home aquí?

TER. ¡Jesús me valga!

JOS. ¡Miserable!

FER. ¡Joseph-Maria, escolteume!

JOS. ¡Lladre! ¡Mes que lladre, cobart! que cobart es l' home que s' amaga d' un altre home quan li fá una malifeta.

TER. Espós meu, jo t' explicaré...

JOS. ¡No! No cal que m' espliquis rés. Es inútil que t' escarrassis inventant un argument ab moltas paraulas y pocas vritats. Tot ho comprench! Tot ho veig clar com la llum del sol.

FER. Penseu que jo...

JOS. ¿Pensar? Si li digués tot lo que penso en aquest moment, de segú que diria que m' he tornat boig... y no li faltaria rahó. En un punt com aquest, el pensament se pert, desapareix l' home per deixar lloch á la fiera y tot lo que 'm volteja ho veig de color de sang.

FER. Molt á la valenta us ho preneu Joseph-Maria- (Ab cinisme.) Després de tot, aquest no es un cas nou.

JOS. ¿Eh? (Gran transició.) Es vritat. Te rahó. No es un cas nou en la societat, y ab tot, no hi ha cap lley que marqui lo que s' ha de fer.

(Ab calma nerviosa, dominantse las paraulas, pero ab gran lluyta de situació. Estudi especial del actor.)

Lo primer impuls, comprench qu' es matar al lladre d' aixó que 'm dihém honra, si, pero ¿quí es aquí 'l lladre? Vosté ó ella? No

ho sé. Lo que si sé, es que l' extrém dels grans dolors es la insensibilitat, y creguim; ara com ara, estich insensible.

FER. ¡No comprench!...

JOS. La lley no 'm dona cami per resoldre aquet cás. No hi fa rés... Jo 'l resoldré.

TER. ¡Joseph-Maria, per Deu!

JOS. ¡Deu! Eus aquí lo primer recurs dels culpables, invocar á Deu després de profanarlo. Tots los grans criminals fan lo mateix puntalada al cor de la víctima, y després copets d' arrepentiment al pit.

TER. Per favor.

JOS. No tinguis por, dona, no tinguis por. ¿Tú creus que ara, exaltat, nerviós com estich, treuré un' arma y te la clavaré al mitj de l' anima? No. En primer lloch los obrers catalans no gastém armas: y després de tot, la societat está constituída d' una manera tan especial, que, allavors, jo, la víctima, pagaria ab un presidi tot lo mal que m' haveu fet vosaltres.

FER. (¿Ahont anirá á parar?)

JOS. No 'm fassis tan tonto, Teresona, no 'm fassis tan tonto. Y vosté Fernandet, no 's torni groch; respiri ab calma. Calma, molta calma. ¿Veú? Jo estich tranquil... Sé dominarme... Sé ferme cárrech de la situació. Y aquí la situació es la següent: un home rich que ha vingut á comprar honra á la casa d' un pobre, y una dona... diguemne guapa, venedora de plahers. ¿No es aixó?

FER. ¿Qué diu aquest home?

JOS. Donchs bé; per resoldre el present cás sense que 'm diguin criminal, se m' inspiran varias solucions. Veurá; en el mon hi ha gent de tota mena. Hi ha qui fent los ulls grossos viuria regaladament á espatllas sevas. Jo aixó no ho vuy; pero farém un pacte.

FER. ¿Un pacte?

- JOS. Sí. Vosté ansia aquesta dona: jo no puch mantenirla ab regalo; vosté, sí. Aixis donchs empórtisela; fássila felís.
- TER. ¿Qué dius?
- JOS. Calla. Fássila felís. Dónguili tot alló que per conquistarla li deu havé promés. Per mí no vuy rés, per ella tot. Enduguísela, si: pero ¡ay! de vosté el día que l' abandoni ó que al seu costat no siga ditxosa... ¡Ay! de vosté repeteixo, perque aquell día se las haurá ab mí. Lo que avuy no faig en benefici de tots, aquell día ho faré cumplidament. Juro que, encare que 'l trobés als peus d' un altar pregant á Deu, el mataría allí mateix.
- FER. ¡Joseph-María!
- TER. ¡Espós meu!
- JOS. No, no; no 'm parlém mes; es tracte fet. Volsaltres á la llum, al goig; jo, á la fosca, al olvit. Res temeü de mí. No us faré may nosa. May us entrebancaré 'ls passos. Desde aquest moment aquesta dona os seva per tota la vida. Fassila ditxosa, ben ditxosa.
- FER. Aixó no pot ser.
- JOS. ¿No? ¿perqué nó? ¿No l' estima? ¿No la desitja? ¿No li pot donar tot lo que ella vol y jo no puch proporcionarli?
- FER. Sí, pero...
- JOS. ¿No es prou gran el meu sacrifici?
- FER. Tan gran que jo no puch acceptarlo.
- JOS. Lo que vosté no pot acceptar, es la constancia d' una idea amorosa. Lo que vosté no vol, es apartarse del camí del libertinatge.
- FER. Jo no vaig tan lluny en ideas d' amor. Mes ó menos tart puch casarme, y...
- JOS. ¡Ah, ja hi hem arribat. ¿Ho veus Teresona? ¿Ho veus ara clarament fins ahont arriban las promesas dels que á caball del diner tot ó atropellan. El senyoret lo que vol es la satisfacció d' un capritxo; el goig d' una conquista mes ó menos difícil, y después, rés:

tot esborrat com els dibujos que 's fan en el sorral de la platja. ¿No es aixó lo que vol? ¿Acerto 'l seu pensament?

FER. No diré jo tant, pero...

JOS. No ho diu. pero ho practica. Resumim: ¿atmet el pacte?

FER. Jo...

JOS. Y tú, Teresona ¿Estás conforme en aceptar las propuestas d' aquest home?

TER. (Ab enteresa.) ¡May de la vida! Y ara que ja m' ha caygut la vena que 'm cegaba 'ls ulls y l' enteniment, soch jo la que diu:—¡Senyor Fernandet! Surti d' aquesta casa inmediatamente si no vol que lo que no ha fet el meu marit en son primer impuls, ho fassi jo ara mateix arrastrant totas las consecuencias.

FER. ¿Qué?

TER. ¿Qué? (Empunyant el ganivet de tallar pá.) Enfon-sarli aquest ganivet en las entranyas.

JOS. ¡Qué dius, Teresona! (Cuadro.)

TER. Dich, que la miseria me tenia acobardida, que la necessitat es mala concellera, que las ajlagadoras promesas d' aquest home, m' ha-vian cegat fins el cor de mare, qu' estava boja; pero ara que torno al coneixement, dich y repeteixo:—Senyor Fernandet, allu-nyis de la meva vista si no vol que fassi un disbarat que 'ns perdi á tots.

JOS. Molt bé, Teresona: ara es quan te reconech, ara es quan ho comprench tot.

FER. (No se qué ferme de mi mateix.)

(Va per marxar ab el cap baix.)

ESCENA XII

Els mateixos y PEPET

PER. Alto. Dispensa un moment, Joseph-María. (Encarantse ab en Fernandet.) Senyor Fernandet, l' estava buscant.

FER. ¿A mí?

PER. Si. Sápiga que la Resalía, la fadrina, que vosté ha deshonrat, ha mort.

TOTS. ¡La Rosalía!

PER. ¡La mateixa! Y sápiga mes encara: el fruyt d' aquells amors, es la criatureta que 'n Joseph-María ha recullit al peu del Torn de la Bordería, y ha portat aquí á casa seva.

JOS. ¿Jo? ¿Cóm ho sabs?

PER. M' explicaré. Tenin por de que en ta desesperasció fessis algun disbarat, te seguit els passos y he vist el teu fet del carrer de Ramalleras. Ja anava á retirarme, quan de cop me trobo ab una afladora de la fábrlca del senyor y vehina de la Rosalía, la cual plorant llastimosament, m' ha dit que no tenia cor per cumplir l' última voluntat de la Rosalía de portar la criatura al torn, y que, sense sapiguer lo que 's feya, l' había deixada en terra y havia vist com tú tel' enduyas.

JOS. Si.

PER. Hem corregut á veure á la Rosalía... L' infelís ja estava en sos últims moments. Al sapiguer que tú havías recullit á la seva filleta ha mort benehinte á tu Joseph-María y malehint al causant de la seva desgracia.

(Mirant fixo á Fernandet.)

JOS. Ja ho veu: la sang que vosté llenza, jo la recallo. Quedin las cosas del mon tal com estant: vosté, á lluhí ben repatallat dalt la carretetla y esguitxantnos de fang ab las potas dels caballs. Nosaltres, á suhá el pá de cada dia. Deixém que corri el temps, que aquesta criatura se fassi gran fermentant dins del seu cor l' odi á la societat... y surti el que surti.

FER. Qué voleu, donchs, que jo fassi...

JOS. ¡Quí! ¿Vosté?... Té dos camins per seguir: aceptá las consecuencias ó morirse de vergonya.

(Cuadro.)

TELO RAPIT

